

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Запорізького національного університету

Базими Наталії Валентинівни

на дисертаційну роботу Погребняк Вікторії Олександрівни
«Соціальна адаптація дітей із порушенням мовлення в інклюзивному
дошкільному закладі освіти»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Актуальність теми дисертаційної роботи. Робота присвячена дослідженню соціальної адаптації для дітей із загальним недорозвиненням мовлення в закладах дошкільної освіти з інклюзивним навчанням та обумовлена безумовною значущістю цієї теми, оскільки вона торкається основних питань сучасної освіти та виховання дітей з особливими освітніми потребами. В умовах впровадження інклюзивного навчання особливо актуальним є формування середовища, що сприяє розвитку комунікативних навичок та соціальних взаємодій дітей. Згідно з сучасними тенденціями в освіті, навчальні програми повинні відповідати потребам дітей з особливими освітніми потребами, і розроблена автором програма удосконалює реалізацію існуючих методичних підходів, що підтверджує її значущість для освітньої системи.

Актуальність теми також підкріплюється численними науковими дослідженнями, які вказують на необхідність розроблення нових методів і підходів до роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Автор враховує сучасні наукові досягнення в цій галузі, що свідчить про глибоке розуміння проблеми. Не менш важливим є соціальне значення дослідження, оскільки якісна соціальна адаптація може суттєво поліпшити якість життя дітей з

порушенням мовлення, надаючи їм можливість успішно комунікувати та взаємодіяти з однолітками, що є важливим аспектом їхнього розвитку. Таким чином, актуальність дисертації є беззаперечною, оскільки вона стосується важливих питань інклюзивної освіти та соціальної адаптації дітей із загальним недорозвиненням мовлення, що робить дану роботу значущою для розвитку педагогічної науки та практики.

Сутність обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність ґрунтується на теоретичних та експериментальних методах вивчення соціальної адаптації дошкільників із порушенням мовлення у закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням. Отримані автором наукові результати є цілком конкретними та відповідають поставленим завданням дослідження, які досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів (теоретичних, емпіричних, математичної статистики). Достовірність результатів роботи підтверджується широким оприлюдненням й апробацією основних положень та результатів дослідження на науково-практичних конференціях міжнародного й всеукраїнського рівнів.

Результати дослідження упроваджено в освітній процес трьох закладів дошкільної освіти з інклюзивним навчанням, що підтверджено відповідними довідками.

Наукова робота ґрунтується на належній джерельній базі, до складу якої входять наукові та навчально-методичні праці українських і зарубіжних авторів зі спеціальної педагогіки, спеціальної психології, лінгвістики тощо. У списку використаних джерел 160 найменувань, з них 26 – іноземними мовами.

Дисертація є завершеною науковою роботою, у якій досліджується соціальна адаптація дітей із ЗНМ в закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням.

У вступі відображено актуальність проблеми, визначено мету та завдання дослідження, наукову новизну та практичну значущість визначеної проблеми дослідження, наведено відомості про апробацію дослідження та публікації за темою дисертації.

У першому розділі «Теоретичні аспекти вивчення соціальної адаптації дітей з порушенням мовлення в інклюзивному освітньому середовищі» здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури. З'ясовано стан розробленості проблеми соціальної адаптації дітей з порушенням мовлення в закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням в теорії та практиці освіти дітей з особливим освітніми потребами. Проаналізовано науково-теоретичні підходи щодо визначення основних понять досліджуваної проблеми. Викладено законодавчі, нормативно-правові та методичні засади інклюзивної освіти на базі закладів дошкільної освіти. Аналіз матеріалів першого розділу засвідчує, що В.О. Погребняк всебічно дослідила проблему соціальної адаптації дітей із порушенням мовлення в закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням, що стало основою для подальшого емпіричного дослідження.

У другому розділі дисертації «Актуальний стан соціальної адаптації дітей з порушення мовлення в закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням» охарактеризовано констатувальний етап дослідження, спрямований на експериментальне вивчення актуального стану соціальної адаптації дітей із порушенням мовлення в закладі дошкільної освіти з інклюзивним навчанням. Зокрема, автором було представлено організацію дослідження керуючись визначеними етапами констатувального експерименту: підготовчий – діагностичний; основний – експериментальний; заключний – формування висновків. Встановлено вимоги до проведення діагностичного етапу дослідження (аналіз психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей з порушеннями мовлення, що визначає рівень підтримки та ступінь труднощів дитини; проведення логопедичного обстеження для визначення мовленнєвого порушення досліджуваних та

особливостей їх мовленнєвого розвитку). Охарактеризовано основні вимоги щодо проведення дослідження соціальної адаптації дошкільників із порушенням мовлення за визначеними компонентами (соціально-емоційний, соціально-комунікативний та соціально-мотиваційний), критеріями та рівнями розвитку соціальної адаптації. Результати опрацьовано кількісно та якісно, їх достовірність перевірена статистичними методами.

У третьому розділі дисертаційного дослідження «Програма соціальної адаптації для дітей із загальним недорозвиненням мовлення в закладах дошкільної освіти з інклюзивним навчання» на етапі формувального експерименту було розроблено нові корекційно-логопедичні підходи до соціальної адаптації дітей із ЗНМ, які реалізуються в авторській програмі «Соціальна адаптація дітей із ЗНМ в інклюзії». Автором представлено комплексний підхід до соціальної адаптації, що враховує корекційне виховання дітей із ЗНМ в родині, системність педагогічних підходів до психолого-педагогічного супроводу таких дітей з урахуванням сучасних тенденцій. Розроблена програма має високу практичну значущість для фахівців, які працюють в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти. Вона може бути використана для поліпшення комунікативних навичок дітей з порушенням мовлення, що сприятиме їхній соціалізації та інтеграції в суспільство.

Якісні та кількісні результати проведеного формувального експерименту дозволили автору стверджувати, що розроблена експериментальна програма «Соціальна адаптація дітей із ЗНМ в інклюзії» показала її ефективність в реалізації процесу освітньо-виховної діяльності та психолого-педагогічного супроводу дошкільників із ЗНМ в інклюзивному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти.

Достовірність отриманих результатів засвідчена результатами перевірки методами математичної статистики.

Висновки дисертації органічно впливають з матеріалів наукового дослідження та повною мірою відображають його результати, є науково

обґрунтованими, логічними та мають наукову новизну і практичну значущість.

Наукова новизна отриманих результатів. Робота має наукову новизну, що полягає в обґрунтуванні та розробленні компонентів (соціально-емоційний, соціально-комунікативний та соціально-мотиваційний), критеріїв та рівнів соціальної адаптації дітей з порушенням мовлення в інклюзивному середовищі; визначенні та науковому обґрунтуванні корекційно-логопедичних підходів до соціальної адаптації дітей з порушенням мовлення в інклюзивному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Наукову новизну також має розроблена та обґрунтована програма соціальної адаптації для дітей із ЗНМ відповідно до їх рівня підтримки та ступеня труднощів в інклюзивному освітньому середовищі, що включає опосередкований вплив на соціальну адаптацію, педагогічну просвіту батьків з питань соціальної адаптації дітей, особистісно-зорієнтований підхід у роботі з дітьми із ЗНМ.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційного дослідження мають вагомe значення для розвитку інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, зокрема у процесі налагодження соціальної взаємодії дошкільників у колективі, організації психолого-педагогічного супроводу дітей із порушенням мовлення та надання якісної корекційно-логопедичної підтримки.

Наукові праці, які відображають результати дослідження. Результати дисертаційної роботи відображено у 6 наукових працях, з яких 4 є одноосібним. Згідно з вимогами, в переліку публікацій є достатня кількість одноосібних статей у наукових фахових виданнях України. Також представлено публікації апробаційного характеру у збірках матеріалів науково практичних конференцій.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації та фальсифікації.

Загальна оцінка дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Погребняк Вікторією Олександрівною варто вказати на деякі дискусійні та недостатньо висвітлені в дисертаційній роботі питання:

1. У процесі аналізу досліджуваної проблеми, на наш погляд, доцільно зробити більший акцент на сучасних дослідженнях у сфері соціальної адаптації дітей із порушеннями мовлення. Бажано було б включити більше міжнародних джерел, що висвітлюють різні підходи до цієї проблеми.
2. У дисертаційній роботі об'єктом дослідження є діти дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення, а також дошкільники з нормотиповим розвитком. Вважаємо, що до експериментальної вибірки доцільно включити дошкільників із ЗНМ, які відвідують логопедичні групи в закладах дошкільної освіти. Це дозволить більш детально проаналізувати специфіку соціальної адаптації у зазначеної категорії дітей у контексті інклюзивного навчання.
3. У п. 2.1 другого розділу вважаємо за доцільним здійснити конкретизацію показників відповідно до виділених автором критеріїв (соціально-емоційного, соціально-комунікативного й соціально-мотиваційного), що сприяло б цілісному сприйманню й усвідомленню організації експериментальної роботи.
4. Формувальний експеримент дисертаційної роботи, на наше переконання, потребує більш широкої географії закладів освіти. Бажано на майбутнє представити результати експериментальної роботи охопивши й інші області України.

Зроблені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а лише вказують на складність досліджуваної проблематики та можуть слугувати орієнтиром подальшої наукової роботи.

Вище викладене має виключно дискусійний характер, належним способом реагування на ці зауваження може бути їх коментар під час

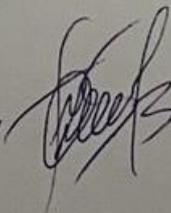
публічного захисту, що жадним чином не ставить під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

В цілому дисертаційне дослідження Погребняк Вікторії залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення та окремі недоліки не знижують її наукового та практичного значення.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Погребняк Вікторії на тему «Соціальна адаптація дітей із порушенням мовлення в інклюзивному дошкільному закладі освіти» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016 – Спеціальна освіта за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблем, практичним значенням відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної
педагогіки та спеціальної освіти
Запорізького національного університету

Наталія БАЗИМА

*Згодом Бази́ма Н.
заєвду*

*Згодом з нагородою
Удана Бази́ма Н.*

*Згодом з нагородою
Удана Бази́ма Н.*